

“LỜI KÊU GỌI THI ĐUA ÁI QUỐC” CỦA CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH - 70 NĂM NHÌN LẠI

PGS, TS PHẠM HỒNG CHƯƠNG

Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

ThS BÙI ANH TUẤN

Nhà xuất bản Công an nhân dân

Ngày 11-6-1948, Chủ tịch Hồ Chí Minh ra “Lời kêu gọi Thi đua ái quốc” chính thức phát động phong trào thi đua yêu nước trong toàn Đảng, toàn quân và toàn dân. 70 năm qua, dưới sự lãnh đạo của Đảng, phong trào thi đua yêu nước đã triển khai mạnh mẽ và góp phần thực hiện thành công các nhiệm vụ cách mạng, đưa tới những thắng lợi vĩ đại trong sự nghiệp giải phóng dân tộc, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, thực hiện mục tiêu xây dựng nước Việt Nam dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh.

Từ khóa: Chủ tịch Hồ Chí Minh; Lời kêu gọi Thi đua ái quốc; phong trào thi đua yêu nước

1. “Lời kêu gọi thi đua ái quốc” - Nhìn từ tiến trình lịch sử

Không phải ngẫu nhiên “Lời kêu gọi thi đua ái quốc” được Chủ tịch Hồ Chí Minh đưa ra vào ngày 11-6-1948. Nhìn từ lịch sử, đó là kết quả của một quá trình được Chủ tịch Hồ Chí Minh chuẩn bị chu đáo trong những hoàn cảnh lịch sử đặc biệt cho sự ra đời của một sự kiện đặc biệt và được công bố vào thời điểm có ý nghĩa quan trọng của cách mạng Việt Nam.

Sự đặc biệt trên biểu hiện như thế nào?

Sau Cách mạng Tháng Tám thành công, để giải quyết những khó khăn trên tất cả các lĩnh vực của đất nước, một ngày sau tuyên bố sự ra đời của nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, ngày 3-9-1945, trong phiên họp đầu tiên của Chính phủ lâm thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã đề nghị phát động ngay phong trào tăng gia sản xuất để diệt giặc đói, mở phong trào chống nạn mù chữ để diệt giặc dốt và “mở một chiến dịch giáo dục lại tinh thần nhân dân bằng cách thực

hiện CẦN, KIỆM, LIÊM, CHÍNH”¹. Sau đó, Người lại vận động tổ chức tiếp phong trào “Tuần lễ vàng” và phong trào “Nam tiến” chỉ viện cho miền Nam.

Trong điều kiện lịch sử lúc đó, việc phát động toàn dân tham gia thực hiện các phong trào trên không chỉ nhanh chóng giải quyết được nạn đói, nạn mù chữ và tăng cường chi viện cho kháng chiến ở miền Nam mà còn nâng cao nhận thức chính trị và khẳng định trên thực tế quyền “là chủ” và “làm chủ” thực sự của toàn dân đối với đất nước. Có thể xác định đây là những phong trào có tính chất thi đua của toàn dân đầu tiên do Chủ tịch Hồ Chí Minh phát động và những phong trào này đã góp phần to lớn vào việc tăng cường sức mạnh vật chất và tinh thần của dân tộc, xác định và củng cố tinh thần “là chủ” và “làm chủ” của mỗi người dân, tăng cường nội lực của dân tộc trong cuộc đấu tranh bảo vệ thắng lợi những thành quả của Cách mạng Tháng Tám trước muôn vàn khó khăn của tình hình trong nước và quốc tế lúc bấy giờ.

Tháng 3-1947, Chủ tịch Hồ Chí Minh phát động phong trào thực hành “Đời sống mới” như “một điều cần kíp cho công cuộc cứu quốc và kiến quốc”²² trên tinh thần “Người này thi đua với người khác. Nhà này thi đua với nhà khác. Làng này thi đua với làng khác”²³ và Người yêu cầu: “Các cơ quan, các bộ đội, các đoàn thể phải hăng hái thi đua nhau mà làm”²⁴. Trong thời gian này, để làm cho phong trào thi đua rộng khắp đến mọi giới đồng bào, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã đề nghị “những người ái quốc và dân chủ không có đảng phái, phải lấy công tác thực tế về việc cứu quốc và kiến quốc mà thi đua nhau”²⁵.

Sau chiến thắng Việt Bắc Thu-Đông năm 1947, trong các điện thư gửi đồng bào, chiến sĩ và Mặt trận Việt Minh, Chủ tịch Hồ Chí Minh đều kêu gọi tiến hành thi đua trong từng lĩnh vực cụ thể. Phát huy kết quả đó và để tiếp tục động viên toàn dân kháng chiến, toàn diện kháng chiến, đưa cuộc chiến tranh ái quốc của dân tộc chống xâm lược Pháp sang thời đoạn mới, theo sáng kiến của Chủ tịch Hồ Chí Minh, ngày 27-3-1948, Ban Thường vụ Trung ương Đảng đã ra Chỉ thị “Phát động phong trào thi đua ái quốc”. Chuẩn bị cho sự kiện trọng đại này, từ ngày 6-1-1948, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã ký Sắc lệnh số 195-SL thành lập Ban vận động thi đua ái quốc từ Trung ương tới địa phương và Sắc lệnh số 196-SL, theo đó bổ nhiệm người đứng đầu và thành viên của Ban Thi đua Trung ương.

Ngày 11-6-1948, Chủ tịch Hồ Chí Minh ra “Lời kêu gọi thi đua ái quốc”, chính thức phát động phong trào thi đua ái quốc trên cả nước. Từ đây, phong trào thi đua ái quốc do Chủ tịch Hồ Chí Minh khởi xướng được phát động, tổ chức thực hiện. Sự phát triển của phong trào này đã gắn liền với lịch sử mọi thắng lợi của cách mạng Việt Nam, trở thành là một phong trào truyền thống của dân tộc trong thực hiện mọi nhiệm vụ của cách mạng dưới sự lãnh đạo của Đảng và Chủ tịch Hồ Chí Minh. Ngày 11-6 trở thành ngày truyền thống của phong trào thi đua yêu nước.

2. Những vấn đề lý luận và thực tiễn từ phong trào thi đua yêu nước do Chủ tịch Hồ Chí Minh phát động

Một là, những sự kiện lịch sử trên đây cho thấy: từ các chiến dịch, phong trào có tính chất thi đua (1945-1946) đến phong trào thi đua (1947) rồi tiến lên phong trào thi đua yêu nước (1948) do Chủ tịch Hồ Chí Minh phát động là những bước phát triển trong tư duy lý luận, là quá trình vận dụng đúng đắn và phát triển sáng tạo lý luận Mác-Lênin về thi đua của Chủ tịch Hồ Chí Minh.

Hồ Chí Minh đã vận dụng đúng đắn lý luận Mác-Lênin khi đưa thi đua-động lực phát triển riêng có của chế độ mới-vào xây dựng và bảo vệ chế độ dân chủ mới ở nước ta, vào công cuộc vừa cứu quốc và kiến quốc của cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và của công cuộc xây dựng CNXH ở miền Bắc, đấu tranh giải phóng miền Nam, thống nhất Tổ quốc. Sự phát triển sáng tạo lý luận Mác-Lênin còn thể hiện khi Người kết hợp một cách tự nhiên và nhuần nhuyễn cả về lý luận và thực tiễn giữa thi đua-động lực phát triển riêng có của nền dân chủ nhân dân tiến lên CNXH-với chủ nghĩa yêu nước-động lực phát triển truyền thống của dân tộc-vào xây dựng thành công phong trào thi đua yêu nước rất đặc sắc Việt Nam.

Hai là, trên nền tảng của chế độ dân chủ nhân dân và chế độ XHCN, sự kết hợp đó là sự kết hợp giữa sức mạnh giải phóng của thời đại mới với sức mạnh truyền thống của dân tộc thành một tổng hợp lực vô cùng to lớn của dân tộc Việt Nam để giành chiến thắng. Sức mạnh tổng hợp đó không chỉ là sự kết hợp giữa sức mạnh tinh thần hăng hái của cả một dân tộc đấu tranh kiên cường, gian khổ, hy sinh mới giành được độc lập với sự nỗ lực cao độ của tất cả những con người mới được giải phóng khỏi thân phận nô lệ đang thực hiện vai trò “là chủ” và “làm chủ” của mình, mà còn được nhân lên bởi tinh thần yêu nước với hành động tự giác, tích cực,

năng động và sự sáng tạo cao độ trong tư duy của mỗi người dân Việt Nam, cho dù địa vị, chính kiến, lứa tuổi, dân tộc, tôn giáo khác nhau... Bởi vậy, toàn dân ta đều “lấy việc xung phong trong phong trào Thi đua ái quốc là nhiệm vụ thiêng liêng của mình, phải cố làm cho được”⁶.

Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: “Cuộc Thi đua ái quốc sẽ đưa chúng ta lên một trình độ cao hơn trong công cuộc kháng chiến và kiến quốc, nó sẽ đưa chúng ta mau đến chỗ thành công”⁷.

Trình độ cao và thành công của công cuộc kháng chiến, kiến quốc và những thắng lợi trong cuộc đấu tranh xây dựng và bảo vệ Tổ quốc XHCN của nhân dân Việt Nam trong 70 năm qua đã khẳng định giá trị đúng đắn và sáng tạo quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về thi đua khi khẳng định nguyên tắc: “Thi đua lấy tinh thần yêu nước làm gốc”⁸. Lấy tinh thần yêu nước làm gốc để phát động, tổ chức, xây dựng phong trào thi đua cho cả một dân tộc nhằm thực hiện mục tiêu giải phóng con người là một sáng tạo vĩ đại của Chủ tịch Hồ Chí Minh.

Ba là, từ điểm xuất phát đó, chúng ta nghiên cứu toàn diện những quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh để hiểu sâu sắc hơn sự sáng tạo của Người trên các vấn đề căn bản như *sự cần thiết, mục đích, nội dung, phương pháp và ý nghĩa* của thi đua khi phát động phong trào thi đua yêu nước trong các thời kỳ cách mạng. Đồng thời, phải nghiên cứu làm rõ hơn hệ thống các luận điểm cơ bản, chỉ rõ những sáng tạo của Chủ tịch Hồ Chí Minh về thi đua yêu nước. Đó là các vấn đề:

- “Thi đua là yêu nước, yêu nước thì phải thi đua”⁹;
- “Thi đua phải là toàn dân, toàn diện”¹⁰;
- “thi đua là phải trường kỳ”¹¹;
- “công việc hàng ngày chính là nền tảng thi đua”¹²;
- “Cần, Kiệm, Liêm, Chính là nền tảng của Đời sống mới, nền tảng của Thi đua ái quốc”¹³;
- “Thi đua để đoàn kết, đoàn kết để thi đua”¹⁴;
- “Thi đua là tinh thần quốc tế”¹⁵;

“Thi đua cải tạo con người”¹⁶,...

Có thể xem những luận điểm trên đây là triết lý Hồ Chí Minh về sự giải phóng, phát triển xã hội và con người Việt Nam.

3. Vận dụng quan điểm của Hồ Chí Minh về thi đua yêu nước vào sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước hiện nay

Chủ tịch Hồ Chí Minh viết: “Chỉ có dưới chế độ dân chủ nhân dân và XHCN, dưới chế độ mà nhân dân lao động làm chủ nước nhà, thì mới có phong trào thi đua”¹⁷. Trải qua 70 năm, dưới sự lãnh đạo của Đảng, phong trào thi đua yêu nước ở nước ta đã góp phần to lớn vào công cuộc giải phóng dân tộc, bảo tồn, phục hưng và phát triển đất nước XHCN và để lại nhiều bài học kinh nghiệm quý báu cho sự nghiệp CNH, HĐH hiện nay.

Một là, phải thấy rõ sự tất yếu, vị trí, mục đích, nội dung, cách thức, ý nghĩa của thi đua yêu nước theo quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh để có chủ trương, quan điểm và tổ chức tốt phong trào thi đua yêu nước nhằm tập hợp, vận động nhân dân tự giác tham gia thực hiện đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước, hoàn thành các nhiệm vụ cách mạng trong điều kiện lịch sử mới.

Để thực hiện được những vấn đề này phải quán triệt quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh là: “Thi đua phải có sự *lãnh đạo đúng*”¹⁸, “Phải có *kế hoạch tỉ mỉ*. Kế hoạch ấy phải do từng đơn vị nhỏ, từng gia đình, từng cá nhân bàn bạc kỹ, hiểu biết thấu, vui vẻ làm. Nghĩa là phải sao cho mỗi nhóm, mỗi người *tự giác tự động*”¹⁹ tham gia thi đua.

Hai là, “Thi đua ái quốc phải có *phương hướng đúng và vững*. Nghĩa là phải nâng cao lòng nồng nàn yêu nước và giác ngộ chính trị của mọi người”²⁰. Bởi vậy, thi đua trong xây dựng đất nước phải nhằm mục tiêu tăng trưởng kinh tế nhưng phải giữ vững định hướng XHCN và không xa rời mục tiêu xây dựng nước Việt Nam dân giàu, nước mạnh,

dân chủ, công bằng, văn minh. Đồng thời, trong vận động và tổ chức thực hiện các phong trào thi đua yêu nước phải nắm vững quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh: “*Thi đua ái quốc là ích lợi cho mình, ích lợi cho gia đình mình và ích lợi cho làng, cho nước, cho dân tộc*”²¹.

Ba là, phải gắn các phong trào thi đua yêu nước thực hiện các mục tiêu kinh tế-xã hội với mục tiêu xây dựng con người XHCN. “Thi đua là một cách tốt nhất, rất thiết thực để làm cho mọi người tiến bộ. Thi đua giúp cho đoàn kết chặt chẽ thêm. Và đoàn kết chặt chẽ để thi đua mãi”²². Phải xây dựng những tấm gương thi đua để làm đầu tàu cho phong trào thi đua, “*Chiến sĩ thi đua là những người mới, những người luôn luôn cố gắng thực hành cần kiệm liêm chính, là những người tôi trung của nhân dân, con hiếu của Tổ quốc*”²³.

Bốn là, theo quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh, thi đua yêu nước phải là toàn dân, toàn diện, lâu dài, rộng khắp, không chỉ riêng ngành nào, nhóm người nào và phải kết hợp “trong thi đua, chúng ta phải *đồng thời bồi bổ lực lượng và tinh thần của quần chúng*”²⁴. Mặt khác, “*Để phát triển phong trào thi đua, chúng ta phải chống bệnh quan liêu, chống nạn tham ô, lãng phí*. Vì bệnh quan liêu sẽ ngăn trở phong trào thi đua, làm nó chậm tiến, và nạn tham ô, lãng phí sẽ làm giảm bớt những kết quả của phong trào thi đua”²⁵.

Năm là, để có một phong trào thi đua tốt phải thực hành dân chủ, dân chủ từ trong kế hoạch gắn với mục tiêu vì lợi ích của dân tộc, của nhân dân; dân chủ để đoàn kết và phát huy lực lượng của toàn dân trên tinh thần tự nguyện, tự giác để có sáng tạo, sáng tạo hơn nữa trong quá trình thực hiện và khuyến khích tất cả mọi người thi đua theo khả năng của mình, không để ai đứng ngoài phong trào.

Sáu là, trong quá trình tiến hành phong trào thi đua phải có kiểm tra, kiểm soát nhằm uốn nắn và điều chỉnh nội dung, phương pháp thi đua cho phù

hợp điều kiện, hoàn cảnh của cả nước cũng như của mỗi ngành, mỗi địa phương, nhất là trước các bước chuyển của tình hình trong nước và quốc tế, đặc biệt là khi trình độ mọi mặt của nhân dân không ngừng được nâng cao.

Thi đua ái quốc trở thành một phong trào của cả dân tộc là biểu thị tinh thần cao độ của chủ nghĩa yêu nước với sự giác ngộ trách nhiệm “là chủ”, “làm chủ” thực sự và cao độ nhất của mỗi người dân Việt Nam trước sự tồn vong của dân tộc và sự nghiệp giải phóng con người. Đó là nét đặc sắc riêng có của xã hội mới được Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ ra và thực hiện thành công trong thực tiễn cách mạng nước ta.

Kỷ niệm 70 năm ngày Chủ tịch Hồ Chí Minh ra “*Lời kêu gọi thi đua ái quốc*” chính là dịp để ôn lại một hoạt động sáng tạo vĩ đại của Người nhưng cũng là để, với tư duy mới, chúng ta cần phải nghiên cứu sâu sắc hơn nữa những nội dung căn bản quan điểm của Hồ Chí Minh về thi đua yêu nước nhằm thực hiện hiệu quả phong trào thi đua yêu nước trong sự nghiệp bảo vệ và xây dựng thành công CNXH ở nước ta trong điều kiện hiện nay.

-
1. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, Nxb CTQG, H, 2011, T. 4, tr. 7
 - 2, 3, 4, 5, 6, 7. *Sđđ*, T. 5, tr. 111, 119, 128, 185, 553, 547
 - 8, 9, 15, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25. *Sđđ*, T. 7, tr. 201, 407, 407, 408, 146, 146, 146, 146, 409, 147, 409
 - 10, 11, 12, 13, 21. *Sđđ*, T. 6, tr. 171, 169, 169, 117, 170
 14. *Sđđ*, T. 12, tr. 143
 17. *Sđđ*, T. 11, tr. 495.